

РОЗДІЛ 4

РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У АВІАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ

Однією з основних ознак сучасного розвитку суспільства є посилення інтеграційних процесів та активації наукових пошуків в сфері приватно-правових наук. Це викликало зростаючий інтерес студентської молоді до наукових досліджень. Сучасне бачення проблем державотворення в умовах євроінтеграційних процесів неможливо втілити без проведення публічної дискусії щодо актуальних питань розвитку цивільного, міжнародного приватного, трудового права, цивільного процесу та транспортного права. Потрібно зазначити, що в межах роботи конференції предметом наукового дослідження являються найбільш актуальні проблеми приватно-правових відносин в авіаційній галузі. Особливого значення надається розгляду проблем правового регулювання питань договірних відносин в сфері авіації та цивільно-правової відповідальності в транспортній сфері.

Отже, проведення наукової дискусії молодих вчених на секції «Регулювання приватно-правових відносин у авіаційній галузі» в рамках конференції «Аеро-2014. Повітряне і космічне право» сприятиме новим науковим пошукам і пропозиціям щодо вдосконалення регулювання відносин у авіаційній галузі в умовах її інтеграції в європейське співтовариство.

УДК 347.6 (043.2)

Балюк Ю. О., здобувач,
НДІ приватного права і підприємництва
ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, м. Київ

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ НА ЖИТЛО

Процес зміни традиційних, усталених правових інститутів охопив майже всі інститути цивільного права, в тому числі й інститут спільної власності. Ця об'єктивна потреба виникає у зв'язку з появою нових об'єктів права власності подружжя, таких як земельні ділянки, квартири, різного роду цінні папери, майно підприємств; відміною обмежень щодо складу та кількості об'єктів права приватної власності; наданням подружжю права самим визначати свої майнові права та обов'язки [1, с. 9]. На цьому тлі особливого значення

набуває аналіз проблем правового регулювання спільної власності, яке регулює майнові відносини подружжя з приводу житла.

Осмислення процесів, які формуються сьогодні в майновій сфері сім'ї, неможливе без аналізу досвіду, якій склався в процесі правового регулювання майнових відносин подружжя з моменту прийняття Конституції України, де у ст. 47 визначено право кожного на житло.

Слід зазначити, що Сімейним кодексом України (далі – СК) визначено підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя. Зокрема в ст. 60 СК йдеться про те, що майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловіку на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу). Встановлюючи таку норму, законодавець виходить із необхідності надання чоловіком і дружиною взаємної моральної та матеріальної підтримки, забезпечення дотримання інтересів того з подружжя, хто займається вихованням дитини та веде домашнє господарство [2, с. 117-118]. Отже, будь-яке майно (у тому числі житло), набуте подружжям за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Спільна часткова власність подружжя на житло, набуте під час шлюбу, може бути реалізована за згодою подружжя, відповідно до шлюбного договору [3, с. 319]. Таким чином, подружжя може визначити окремі частки на придбане ними під час шлюбу житло, які належатимуть їм на праві не сумісної, а спільної часткової власності (реальної або ідеальної).

Житлом, що належить на праві приватної власності одному з подружжя, під час сумісного проживання часто користуються обоє з подружжя, хоча роздільне проживання подружжя допускається законом [4, с. 37-40]. Тому постає питання, чи виникають майнові права на житло у того з подружжя, хто не є власником. Адже здійснюючи догляд за квартирою (будинком), він вкладає спільні кошти та працю. Закріплення майнових прав чоловіка чи дружини можливе у випадку виникнення спору та поділу майна, під час якого він, вона може просити врахувати зроблені ним грошові або трудові внески в утримання та ремонт житла, яке належить іншому подружжю, та визнати це майно спільним. Така позиція спиратиметься на ст. 62 СК у разі, коли майно дружини, чоловіка за час шлюбу істотно збільшилося у своїй вартості внаслідок спільних трудових чи грошових затрат або затрат другого з подружжя, воно при вирішенні спору може бути визнано за рішенням суду об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Для визнання роздільного майна спільним необхідно, щоб цінність роздільного майна, до якого належить і житло, в період шлюбу істотно

збільшилася. У разі виникнення спору в суді слід порівняти вартість майна до та після створення подружжям відповідних поліпшень. Зокрема, якщо виникає спір щодо житлового будинку, то беруть до уваги такі обставини, як капітальний ремонт, добудова чи перебудова будинку, придбаного до шлюбу. Якщо ж під час сімейного життя подружжя здійснювало лише поточний ремонт житлового будинку, квартири, то це не дає підстав для визнання майна спільним. В цьому разі другий з подружжя може вимагати лише відшкодування витрат, яких він зазнав. Отже, питання про те, наскільки суттєво збільшилася вартість спірного майна під час шлюбу, при винесенні судом рішення має оціночний, і переважно суб'єктивний характер.

З одного боку, правило ст. 62 СК про визнання роздільного майна спільним майном подружжя, на перший погляд, не викликає заперечень. Для винесення рішення суду необхідно встановити, що роздільне житло подружжя суттєво збільшилося в своїй цінності внаслідок вкладених трудових або грошових витрат другого з подружжя або їх обох, та визнати його спільним майном подружжя. Однак саме після цього і виникає основне питання: в яких частинах визнання роздільного житла спільним воно поділяється між подружжям? З іншого боку, подружжя – власник житла повинен захищатися нормами цивільного права, що забезпечують захист права власності від будь-яких посягань всіх третіх осіб, в тому числі й від своєї дружини чи чоловіка – невласника.

Вважаємо за необхідне, щоб суд при встановленні режиму роздільності в подібних випадках встановлював правило, за яким квартира належить обом, але в визначених частках – наприклад, одному з подружжя належатиме більша частка в житлі, ніж другому з подружжя (2/3, 4/5 в праві власності). Отже, подружжя буде власниками певного майна та їх відношення в цій частині регулюватиметься нормами не сімейного, а цивільного законодавства, що передбачає можливості для обмеження прав власника.

Слід зазначити, що особливістю спільної сумісної власності подружжя є те, що вона, в більшості, не має часток. Доки подружжя проживає однією сім'єю, їх майно становить єдиний неподільний комплекс житла, речей, грошей, цінних паперів, майнових прав та обов'язків подружжя. В процесі сімейного життя подружжя не набуває права власності на частку в їх спільному майні. Це відповідає специфіці відносин подружжя, які мають особисто-довірчий характер.

Література

1. Воронова О. В. Підстави набуття права власності на житло: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. В. Воронова; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2005. – 20 с.

2. Сімейне право України: Підручник / За ред. В. С. Гопанчука. – К.: Істина, 2002. – 299 с.

3. Право власності в Україні: Навч. посібник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 816 с.

4. Мічурін Є. О. Правочини з житлом: Наук.-практ. посіб. / Є. О. Мічурін. – Х.: Юрсвіт, 2007. – 536 с.

УДК 351.759.5:629.73 (477):347.426.6 (043.2)

Андрусяк В. П., студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

ЗАХИСТ ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ У АВІАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ВОЄННОГО СТАНІВ

Нестабільна і загрозлива ситуація, яка склалася в Україні за останні декілька місяців, створює нові вимоги та виклики як для держави, так і для громадян чи їх об'єднань. Збройні конфлікти, відверта конфронтація, ескалація напруження разом із нестабільною економікою породжують підстави для введення надзвичайного або воєнного стану в державі або на окремій її території. Які ж загрози приватним інтересам може нанести їх впровадження та до чого слід готуватися галузі цивільної авіації?

Перш за все йдеться про забезпечення права власності та інших майнових прав. Конституція України гарантує право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, а також те, що ніхто не може протиправно бути позбавленим права власності, яке є непорушним. Цим положенням кореспондується низка статей Цивільного кодексу України. Проте усі ці норми застосовуються в умовах мирного часу, при оголошенні надзвичайного або воєнного станів ситуація змінюється. Застереження з приводу цього містяться в самій Конституції у статті 41: «Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану» [1, с. 12].

Надзвичайний і воєнний стан оголошуються відповідним Указом Президента України, що тягне за собою встановлення особливого режиму як для державних органів, так і для фізичних осіб та підприємств, які повинні в